

JOANNA STUDZIŃSKA

Dopuszczalność zmiany terminu upadku zabezpieczenia w postępowaniu cywilnym

The Permissibility of Changing the Date of Collapse of a Decision on Securing a Claim in Civil Proceedings

Abstract

Proceedings to secure claims are accessory to exploratory proceedings, but they help to ensure the feasibility of enforcing the issued decision. Hence, the security granted ensures the subsequent enforceability of the issued ruling. Hence, its collapse should follow from the applicable regulations. In Article 754¹ § 2 of the Code of Civil Procedure there is no regulation analogous to Article 754¹ § 1 of the Code of Civil Procedure in the form of a premise for the collapse of the security in the absence of a court order that specifies the time limit for the collapse of the security differently from the statutory regulation. Doubts arise as to whether a judicial modification of the one-month deadline is possible, which is reflected in the legal question presented to the Supreme Court and draws attention to the interpretative doubts that will be analyzed.

SŁOWA KLUCZOWE: zabezpieczenie, upadek, termin zabezpieczenia, postępowanie zabezpieczające

KEY WORDS: decision on securing a claim in civil proceedings, collapse, secure claim period, proceedings to secure claims

JOANNA STUDZIŃSKA – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Akademii Leona Koźmińskiego, ORCID – 0000-0003-2524-6747, e-mail: asian5@vp.pl

Postępowanie zabezpieczające ma charakter akcesoryjny w stosunku do postępowania rozpoznawczego, jednak pozwala zapewnić realność wykonania wydanego rozstrzygnięcia. Art. 754¹ § 2 k.p.c. w sprawach, w których udzielono zabezpieczenia roszczeń pieniężnych przy zastosowaniu art. 747 pkt 1 lub 6 k.p.c. (czyli przez zajęcie ruchomości, wynagrodzenia za pracę, lub wierzytelności albo ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym), zabezpieczenie upada, jeżeli uprawniony w terminie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie albo od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu apelacji lub innego środka zaskarżenia wniesionego przez obowiązanego od orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, nie wniósł o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych. Art. 754¹ § 2 k.p.c. jest przepisem szczególnym wobec regulacji zawartej w art. 754¹ § 1 k.p.c. wprowadzając krótszy miesięczny termin upadku zabezpieczenia zamiast dwóch miesięcy. Wyjątek ten jest stosowany wówczas, gdy zabezpieczenie roszczeń pieniężnych następuje przez zajęcie ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku bankowego albo innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego, a także poprzez ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązanego, albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązanego. W art. 754¹ § 2 k.p.c. nie ma regulacji analogicznej do art. 754¹ § 1 k.p.c. w postaci przesłanki upadku zabezpieczenia w postaci braku postanowienia sądu, w którym inaczej, niż wynika to z regulacji ustawowej, określono termin upadku zabezpieczenia. Rodzi się wątpliwość co do tego, czy możliwa jest sądowa zmiana miesięcznego terminu, co znalazło odzwierciedlenie w przedstawionym Sądowi Najwyższemu pytaniu prawnym. Celem dokonania prawidłowej wykładni regulacji wiążącej się z ustanowieniem zabezpieczenia przez jego upadek, należy zwrócić uwagę na wykładnię celowościową i funkcję wydanego w tym przedmiocie postanowienia.

1 | Cel postępowania zabezpieczającego

Podstawowym skutkiem udzielenia zabezpieczenia jest urealnienie wykonania orzeczenia po rozpoznaniu sprawy^[1], z drugiej strony ograniczenie w czasie skuteczności zabezpieczenia udzielonego uwzględnionemu w procesie roszczeniu ma zmotywować uprawnionego do jak najszybszego jego wyegzekwowania^[2]. Ustawodawca uregulował przyznanie wierzycielowi możliwość ochrony jego praw poprzez zabezpieczenie roszczenia w trakcie procesu, jak i po jego zakończeniu, ale przez ograniczony ustawowo czas, który ma umożliwić wierzycielowi podjęcie czynności niezbędnych do realizacji zasądzonego roszczenia^[3]. Prawomocne postanowienia uwzględniające wnioski o udzielenie zabezpieczenia nie kształtują definitywnie sytuacji prawnej stron, mając przede wszystkim na celu umożliwienie zaspokojenia szeroko pojętego roszczenia uprawnionego. Gdy udzielono go przed wszczęciem postępowania, upada ono, jeżeli uprawniony nie wystąpił we wszczętym postępowaniu w sprawie o całość roszczenia lub też wystąpił o roszczenia inne niż to, które zostało zabezpieczone (art. 744 § 2 k.p.c.). W przypadku zabezpieczenia udzielonego po zainicjowaniu sprawy cywilnej może dojść do sytuacji, w której jego utrzymywanie nie będzie ze względów faktycznych czy prawnych konieczne. Uwzględniając taką ewentualność, ustawodawca wyposażył obowiązany w prawo ubiegania się do żądania uchylenia lub zmiany prawomocnego postanowienia, którym udzielono zabezpieczenia, gdy odpadnie lub zmieni się przyczyna zabezpieczenia (art. 742 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.)^[4].

Podstawowym założeniem postępowania zabezpieczającego jest udzielenie natychmiastowej i tymczasowej ochrony prawnej, by całe postępowanie w sprawie mogło osiągnąć swój cel^[5], uwzględniając jednocześnie

¹ Joanna Studzińska, „Skutki dokonania zabezpieczenia”, [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. System postępowania cywilnego*, t. VIII, red. Kinga Flaga-Gieruszyńska (Warszawa: C.H. Beck, 2021), 20.

² Uchw. SN z 18.10.2013 r., III CZP 64/13, OSNC 2014, Nr 7-8, poz. 70; Michał Kłós, „Upadek zabezpieczenia”, [w:] *Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych w praktyce sądowe*, red. Robert Kulski (Warszawa: C.H. Beck, 2022, Legalis).

³ Józef Jagieła, *Tymczasowa ochrona prawna w postępowaniu cywilnym* (Warszawa: C.H. Beck, 2007), 142.

⁴ Jacek Barczewski, „Zmiana, uchylenie i upadek zabezpieczenia”, [w:] *Rozstrzygnięcia sądowe w postępowaniu cywilnym*, red. Maciej Rzewuski (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021, Lex/el).

⁵ Feliks Zedler, „Upadek zabezpieczenia”, [w:] *Aurea praxis, aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, red. Jacek Gudowski, Karol Weitz (Warszawa: Wolters Kluwer, 2011), 923.

istotne funkcje tego postępowania^[6]. Także w orzecznictwie wskazuje się, że celem postępowania zabezpieczającego jest – zgodnie z art. 730¹ § 3 k.p.c. – zapewnienie uprawnionemu należytej ochrony prawnej (efektywność zabezpieczenia) przy nieobciążaniu obowiązanej ponad potrzeby^[7]. W uzasadnieniu uchwały z dnia 18 października 2013 r.^[8] Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zabezpieczenie roszczenia stanowi jedną z najbardziej doniosłych form tymczasowej ochrony prawnej udzielanej dochodzącemu roszczenia na czas trwania sporu o nie. Postępowanie zabezpieczające ma charakter samodzielnego postępowania pomocniczego, którego celem jest natychmiastowe udzielenie uprawnionemu tymczasowej ochrony prawnej, skutecznej do momentu prawomocnego zakończenia postępowania o zabezpieczone roszczenie (art. 744 k.p.c.) albo do czasu, aż minie termin, w którym uprawniony powinien przystąpić do jego zaspokojenia (art. 754¹ k.p.c. i 757 k.p.c.). Ochrona udzielona uprawnionemu w postępowaniu zabezpieczającym ma charakter tymczasowy, co oznacza, że trwa do upadku zabezpieczenia. Jest to stan, gdy postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia traci moc. Od tego czasu zbędne staje się orzekanie o jego uchyleniu lub zmianie na podstawie art. 742 k.p.c. Sytuacje, w których dochodzi do upadku zabezpieczenia w związku z wystąpieniem zdarzenia doniosłego dla wywołania tego skutku oznaczone zostały przez ustawodawcę w art. 744, 742 § 1, art. 743 § 4, art. 754¹ i 757 k.p.c.^[9] Zdarzeniem takim może być też upływ terminu, na który zabezpieczenie zostało ustanowione (art. 755 § 2 k.p.c. oraz art. 754¹ i 757 k.p.c.) oraz sytuacje określone w przepisach szczególnych, jeśli na ich podstawie doszło do udzielenia zabezpieczenia^[10].

Analizując regulacje dotyczące postępowania zabezpieczającego należy mieć na uwadze jego cel, który leży w płaszczyźnie zapewnienia efektywności postępowania cywilnego, rozumianej jak osiągnięcie celów postępowania cywilnego, pomimo nieuniknionego upływu czasu pomiędzy wszczęciem postępowania cywilnego (rozpoznawczego) oraz jego

⁶ Szerzej o funkcji postępowania zabezpieczającego – Jakubecki Andrzej [w:] *System prawa procesowego cywilnego*, t. V, *Postępowanie zabezpieczające*, red. Jakubecki Andrzej (Warszawa: Wolters Kluwer, 2016, Lex/el.).

⁷ Postanowienie SN z dnia 24 listopada 2016 r., V CZ 86/16, OSNC 2017 nr 4, poz. 50.

⁸ III CZP 64/13, OSNC 2014 nr 7-8, poz. 70.

⁹ Szerzej Pieróg Michał, „Upadek zabezpieczenia roszczeń pieniężnych – wybrane zagadnienia”, [w:] *Współczesne problemy postępowania cywilnego. Zbiór studiów*, red. Kinga Flaga-Gieruszyńska, Aleksandra Klich (Toruń: Adam Marszałek, 2015), 313-314.

¹⁰ III CZP 64/13, OSNC 2014 nr 7-8, poz. 70.

zakończeniem w drodze wydania merytorycznego orzeczenia w sprawie^[11]. Zwraca się w literaturze także uwagę na konieczność zapewnienia wierzycielowi zaspokojenia oraz podkreśla się zapewnienie wierzycielowi możliwości zaspokojenia świadczenia w drodze przymusowej przez zagwarantowanie mu wykonania później zapadłego orzeczenia^[12]. Jednocześnie ze względu na tymczasowy charakter istnienie tej ochrony jest ograniczone bądź osiągnięciem celu, bądź wyraźnymi przesłankami upadku zabezpieczenia, czyli terminem. Tymczasowy charakter ochrony prawnej udzielanej w tym postępowaniu oznacza, że ochrona ta jest ograniczona w czasie, co wiąże się z potrzebą dokładnego określenia końca tej ochrony. Obowiązujące przepisy pozwalają na wyróżnienie trzech rodzajów zakończenia postępowania zabezpieczającego: związane z celem samego zabezpieczenia, przez przekształcenie postępowania zabezpieczającego w postępowanie egzekucyjne, przez uchylene postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia i przez upadek zabezpieczenia^[13].

2 | Upadek zabezpieczenia uregulowany w art. 754¹ k.p.c.

Ogólną regulację dotyczącą ustania zabezpieczenia przez jego upadek zawiera art. 744 § 1 k.p.c.^[14]. Regulacja zawarta w art. 754¹ k.p.c. i regulacja objęta art. 742 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. znacznie się różnią. Inne są przyczyny upadku zabezpieczenia przewidziane w art. 754¹ k.p.c., a inne przyczyny uregulowanej w art. 742 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. zmiany postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Różni się też charakter

¹¹ Andrzej Jakubecki, „Postępowanie zabezpieczające jako przejaw tymczasowej ochrony prawnej (cele postępowania zabezpieczającego)”, [w:] *System prawa procesowego cywilnego*, t. V, *Postępowanie zabezpieczające*, red. Andrzej Jakubecki (Warszawa: Wolters Kluwer, 2016); Jagieła, *Tymczasowa ochrona*, 101.

¹² Kazimierz Korzan, „Zabezpieczenie roszczeń i praw w postępowaniu cywilnym (studium teoretyczno-procesowe)” *Przeгляд Prawa Handlowego*, nr 3 (1992): 1.

¹³ Zedler, „Upadek zabezpieczenia”, 923.

¹⁴ Szerzej Michał Iżykowski, „Zmiana i uchylene zarządzenia tymczasowego” *Nowe Prawo*, nr 7-8 (1982): 127-146; Marta Romańska, Olga Leśniak, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz* (Warszawa: C.H. Beck, 2016, Legalis), 923.

postanowienia stwierdzającego upadek zabezpieczenia (orzeczenie deklarycyjne) od postanowienia zmieniającego prawomocne postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia (orzeczenie konstytutywne). Regulacja zawarta w art. 742 § 1 zd. pierwsze nie wyłącza zastosowania regulacji objętej art. 754¹ k.p.c.^[15]. Przyczyny upadku zabezpieczenia zostały wymienione w przepisach art. 733 k.p.c., 742 § 1 zdanie drugie, 743¹ § 4 k.p.c., [https://sip.lex.pl/art. 744 § 1 i 2 k.p.c.](https://sip.lex.pl/art.744%20%24%20%24%20k.p.c.,art.754%20k.p.c.,art.754%24%20%24%20%24%20%24%20k.p.c.,i%20art.757%20k.p.c.), art. 754 k.p.c., art. 754¹ § 1 i 2 k.p.c., i art. 757 k.p.c.^[16]. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego ustanawiają jako zasadę, że zabezpieczenie upada po upływie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie uprawnionego. Tak jest zarówno wtedy, gdy dokonano zabezpieczenia w sprawach o roszczenia pieniężne, jak też zabezpieczenia w sprawach roszczeń niepieniężnych (art. 754¹ i 757 k.p.c.), poza trzema wskazanymi w ustawie wyjątkami^[17].

Artykuł 754¹ k.p.c. został wprowadzony do kodeksu postępowania cywilnego powołaną ustawą z dnia 2 lipca 2004 r., obowiązującą od dnia 5 lutego 2005 r.^[18]. Celem regulacji było wprowadzenie okresu trwania zabezpieczenia po uprawomocnieniu się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, co do którego zostało to zabezpieczenie ustanowione^[19]. Ma on zastosowanie w postępowaniu zakończonym orzeczeniem co do istoty sprawy, uwzględniającym zabezpieczone roszczenie o świadczenie pieniężne. Jego odpowiednikiem w postępowaniu dotyczącym zabezpieczenia innych roszczeń niż pieniężne jest art. 757 k.p.c. Wyjaśniając znaczenie tej zmiany zwraca się uwagę, że miała doprowadzić do klarownego oznaczenia momentu, który miałyby wyznaczać granicę zajęcia składników majątku obowiązanego, z których mógłby zaspokoić się uprawniony, a to z kolei miało służyć m.in. zagwarantowaniu pewności obrotu, a także wprowadzeniu sui generis porządku systematyzującego czynności organu wykonującego zabezpieczenie^[20].

¹⁵ Postanowienie SN z dnia 30 maja 2017 r., IV CSK 390/16, LEX nr 2349414.

¹⁶ Marcin Walasik, „Przyczyny upadku zabezpieczenia”, [w:] *System Prawa Procesowego Cywilnego*, t. V, *Postępowanie zabezpieczające*, red. Tadeusz Ereciński, Andrzej Jakubecki (Warszawa: Wolters Kluwer, 2016, Lex/el.).

¹⁷ Zedler, „Upadek zabezpieczenia”.

¹⁸ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2004 r., nr 172, poz. 1804.

¹⁹ Zbigniew Woźniak, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, red. Jacek Gołaczyński (Warszawa: Wolters Kluwer, 2012, Lex/el.).

²⁰ Romańska, Leśniak, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*; Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z 18 października 2013 r., III CZP 64/13, OSNC

Katalog środków służących zabezpieczeniu roszczeń pieniężnych jest zamknięty. W sprawach, w których zastosowano środki określone w art. 747 pkt 1 i 6 k.p.c., zabezpieczenie upada, jeżeli uprawniony w terminie dwóch tygodni od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie nie wniósł o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych (art. 754¹ § 2 k.p.c.). Samo zastosowanie któregoś sposobu zabezpieczenia nie chroni interesów uprawnionego; cele postępowania zabezpieczającego zostają osiągnięte dopiero wtedy, gdy udzielone zabezpieczenie zostanie wykonane przy odpowiednim zastosowaniu przepisów o postępowaniu egzekucyjnym (art. 743 § 1 k.p.c.). Zajęcie składnika majątku obowiązwanego powoduje takie skutki, jak jego zajęcie egzekucyjne, lecz nie upoważnia komornika będącego organem wykonującym tego rodzaju zabezpieczenie do podejmowania dalszych czynności, które zgodnie z przepisami o postępowaniu egzekucyjnym prowadziłyby do zaspokojenia uprawnionego. Podjęcie tych czynności jest możliwe tylko na podstawie tytułu upoważniającego do wykonania stwierdzonego nim obowiązku. Ze względu na brzmienie art. 754¹ § 2 k.p.c. po uprawomocnieniu się orzeczenia uwzględniającego zabezpieczone roszczenie, uprawniony, który chce skorzystać z udzielonego mu zabezpieczenia, powinien przystąpić do wykonania tytułu egzekucyjnego stwierdzającego to roszczenie i zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, pod rygorem upadku zabezpieczenia.

Zgodnie z art. 754¹ § 1 k.p.c., jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej albo jeżeli sąd inaczej nie postanowi, zabezpieczenie udzielone według przepisów niniejszego tytułu upada po upływie dwóch miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, albo od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu apelacji lub innego środka zaskarżenia wniesionego przez obowiązwanego od orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, chyba że uprawniony wniósł o dokonanie czynności egzekucyjnych. Natomiast jak stanowi art. 754¹ § 2 k.p.c., w sprawach, w których udzielono zabezpieczenia przy zastosowaniu art. 747 pkt 1 lub 6, zabezpieczenie upada, jeżeli uprawniony w terminie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie albo od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu apelacji lub innego środka zaskarżenia wniesionego przez obowiązwanego od orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało

2014 nr 7-8, poz. 70; Sławomir Duda, „Termin upadku zabezpieczenia roszczenia pieniężnego zabezpieczonego poprzez obciążenie nieruchomości obowiązwanego hipoteką przymusową” *Palestra*, nr 4 (2016): 52-53.

zabezpieczeniu, nie wniósł o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych. Zabezpieczenie upada po upływie terminu wskazanego w art. 754¹ §, jeżeli nie wystąpiła któraś z trzech przesłanek, tj. przepis szczególny nie stanowi inaczej, sąd inaczej nie postanowi, uprawniony wniósł o dokonanie czynności egzekucyjnych^[21]. Ustawodawca kosztem ograniczenia praw majątkowych wierzyciela poprzez uniezależnienie biegu terminu od jego dalszych czynności egzekucyjnych, zwiększył ochronę praw dłużnika. Regulacja, na podstawie której zabezpieczenie upada *ex lege* po upływie miesiąca od dnia uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, niezależnie od tego, czy wierzyciel podjął dalsze czynności egzekucyjne, czy był bezczynny, wydaje się wyjątkowo nietrafna i niesprawiedliwa. W ostateczności ustawodawca doprowadził także do nierównomiernego i nieproporcjonalnego rozkładu ochrony praw podmiotowych stron postępowania zabezpieczającego, niejako faworyzując obowiązanego^[22].

W literaturze wskazuje się, że do upadku udzielonego zabezpieczenia może dojść w efekcie zaniechań samego uprawnionego, tj. jeżeli uprawniony, po uprawomocnieniu się orzeczenia uwzględniającego zabezpieczone roszczenie nie złoży wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego w ciągu miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, lub nie złoży wniosku o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych w ciągu dwóch tygodni od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, jeżeli roszczenie uprawnionego zabezpieczone było poprzez zajęcie ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku bankowego, wierzytelności lub innego prawa majątkowego, albo poprzez ustanowienie zarządu nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązanego, ich częścią, czy zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa^[23]. Zabezpieczenie stanowi tymczasową

²¹ Ewa Stefańska, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II, Art. 478-1217, wyd. IV, red. Małgorzata Manowska (Warszawa: Wolters Kluwer, 2020, Lex).

²² Duda „Termin upadku zabezpieczenia roszczenia pieniężnego zabezpieczonego poprzez obciążenie nieruchomości obowiązanego hipoteką przymusową”, 52-53; Marietta Radziwoń, „Termin upadku zabezpieczenia z art. 754¹ § 1 Kodeksu postępowania cywilnego a ograniczenie zabezpieczonych hipoteką przymusową praw majątkowych wierzyciela”, [w:] *Tendencje prawa materialnego i procesowego cywilnego*, red. Elwira Marszałkowska-Krześ (Wrocław: E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, 2010), 160.

²³ Izabela Gil, „Komentarz do art. 754¹ k.p.c.”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. Elwira Marszałkowska-Krześ. Warszawa: C.H. Beck, 2024, Legalis.

ochronę prawną, której celem jest umożliwienie wykonania zapadłego w sprawie orzeczenia. Z tego też względu ustawodawca ustanawia termin do wszczęcia przez uprawnionego kroków zmierzających do wykonania orzeczenia merytorycznego (np. wszczęcia egzekucji), po bezskutecznym upływie którego udzielone zabezpieczenie upada^[24]. Regulacja zawarta w art. 754¹ k.p.c. jest przejawem obowiązywania minimalnej uciążliwości zabezpieczenia, gdyż zapobiega bezzasadnemu utrzymywaniu w mocy zabezpieczenia w sytuacji, gdy roszczenie uprawnionego zostało prawomocnie uwzględnione w postępowaniu rozpoznawczym, a zatem może on już podjąć czynności zmierzające bezpośrednio do zaspokojenia tego roszczenia. Ustawodawca wyznaczył uprawnionemu termin do podjęcia takich czynności, przy czym jest on liczony od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie albo od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu środka zaskarżenia wniesionego przez obowiązane od tego orzeczenia. Długość terminu liczonego od wskazanej chwili została przez ustawodawcę zróżnicowana^[25].

Sąd uprawniony do wydania postanowienia o stwierdzeniu upadku zabezpieczenia (art. 754¹ § 3 k.p.c.) powinien dokonywać oceny *in casu*, analizując konkretny stan faktyczny w jakim znalazł się wierzyciel, celem oceny, czy doszło do upadku zabezpieczenia z mocy samego prawa na skutek niewytoczenia powództwa o całość roszczenia (art. 744 § 2 i 3 k.p.c.). Słuszne co do zasady założenie ustawodawcy o konieczności udzielenia osobie obowiązanej ochrony powinno być wykładane z uwzględnieniem celu postępowania zabezpieczającego, co przekłada się na możliwość uznania, że w sytuacji wygaśnięcia części roszczenia poprzez jego zapłatę przez zobowiązanego – po udzieleniu zabezpieczenia a przed wytoczeniem powództwa – powoduje upadek zabezpieczenia wyłącznie w tej części^[26].

Ze względu na cel postępowania, jak wskazano, zabezpieczenie upada w określonym czasie po uprawomocnieniu się orzeczenia uwzględniającego zabezpieczone roszczenia. Celem tej regulacji jest wyeliminowanie niepewności stanu prawnego po wydaniu orzeczenia uwzględniającego

²⁴ Kinga Flaga-Gieruszyńska, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] Kinga Flaga-Gieruszyńska, Andrzej Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, wyd. 10 (Warszawa: C.H. Beck, 2019, Legalis).

²⁵ Maciej Muliński, „Upadek zabezpieczenia”, [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. System postępowania cywilnego*, t. VIII, red. Kinga Flaga-Gieruszyńska (Warszawa: C.H. Beck, 2021), 162.

²⁶ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 7 maja 2015 r. I ACz 672/15, OSAŁ 2016/1/3.

roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu^[27]. Jednocześnie Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 754¹ § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim odnosi się do zabezpieczenia przez obciążenie nieruchomości obowiązanej hipoteką przymusową, jest niezgodny z art. 64 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 3 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, a przepis ten, w zakresie tam wskazanym, traciłby moc obowiązującą z upływem 18 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dz. U. – 29.12.2016 r.^[28], czyli przepis traciłby moc obowiązującą z upływem 29.6.2018 r. Po stwierdzeniu niezgodności art. 754¹ § 1 k.p.c. z Konstytucją w zakresie, w jakim odnosi się do zabezpieczenia przez obciążenie nieruchomości obowiązanej hipoteką przymusową i odroczeniu utraty jego mocy, sąd może – z urzędu lub na wniosek – wydłużyć lub skrócić termin ustanowiony w tym przepisie, a także odmiennie określić jego początek albo posłużyć się kombinacją oznaczonego przez sąd terminu i warunku, którego spełnienie się zależy od postawy uprawnionego. Sąd powinien kierować się przy tym efektywnością zabezpieczenia, treścią art. 730¹ § 3 k.p.c. oraz tymczasowym charakterem zabezpieczenia roszczeń^[29]. Z dniem 9 czerwca 2018 r. przepis art. 754¹ § 1 k.p.c. zyskał nowe brzmienie przez dodanie w jego końcowym fragmencie zwrotu: „chyba że uprawniony wniósł o dokonanie czynności egzekucyjnych”. Aktualne brzmienie art. 754¹ § 1 k.p.c. uwzględniające zastrzeżenie „chyba że uprawniony wnieś o dokonanie czynności egzekucyjnych” jest nowelizacji dokonanej na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 25.10.2016 r. (SK 71/13, Dz.U. poz. 2199), w którym stwierdzono, że przepis ten jest niezgodny z Konstytucją RP, gdyż *de facto* prowadzi do pozornej ochrony prawa majątkowego wierzyciela przez zabezpieczenie, które staje się od razu nieskuteczne^[30].

²⁷ Drabik Marcin, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Art. 506–1217, t. II, red. Tomasz Szanciło (Warszawa: C.H. Beck, 2019, Legalis).

²⁸ Wyrok TK z 25.10.2016 r., SK 71/13, Dz.U. z 2016 r. poz. 2199.

²⁹ Postanowienie SN z 24.11.2016 r., V CZ 86/16, OSNC 2017, Nr 4, poz. 50.

³⁰ Joanna Misztal-Konecka, „Upadek zabezpieczenia”, [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2019, Lex/el.

3 | Dopuszczalność zmiany terminu upadku zabezpieczenia

Jak wskazuje się w literaturze, określenie chwili upadku zabezpieczenia zazwyczaj nie przysparza większych trudności. Zdarza się jednak, że niekiedy dokonanie w tej mierze wiążących ustaleń jest problematyczne i mogą to być sytuacje, gdy upadek zabezpieczenia następuje w wyniku uprawomocnienia się zarządzenia albo orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie głównej (art. 744 § 1, art. 754¹ § 1-2 i art. 757 zdanie drugie k.p.c.). Stan prawomocności może wtedy powstać w związku z odrzuceniem środka zaskarżenia^[31]. W art. 754¹ § 2 k.p.c. wprowadzono termin miesięczny do upadku zabezpieczenia, jeżeli polegało ono na ustanowieniu zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązanego albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią, albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązanego (art. 747 pkt 6k.p.c.), albo gdy zabezpieczenie nastąpiło przez zajęcie ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku bankowego albo innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego (art. 747 pkt 1 k.p.c.).

Istnieją tym samym dwa wyjątki od zasady wprowadzającej miesięczny termin upadku zabezpieczenia roszczenia pieniężnego^[32]. Jest to sytuacja, gdy przepis szczególnie wyznacza inny termin upadku zabezpieczenia, jak np. w art. 743¹ § 4 k.p.c. W razie sprzeciwu małżonka obowiązanego dotyczącego wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, uprawniony może, pod rygorem upadku zabezpieczenia w zakresie wykonania na mieiniu wchodzącym w skład majątku wspólnego, w terminie dwóch tygodni od dnia zawiadomienia wystąpić do sądu o nadanie temu postanowieniu klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi obowiązanego. Taki upadek zabezpieczenia następuje także w razie oddalenia wniosku o nadanie klauzuli wykonalności^[33]. Innym wyjątkiem od reguły z art. 754¹ § 1 k.p.c. jest sytuacja, gdy sąd wyznaczy inny termin zabezpieczenia roszczenia po uprawomocnieniu się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które

³¹ Marcin Walasik, „Stwierdzenie upadku zabezpieczenia”, [w:] *System Prawa Procesowego Cywilnego*, t. V, *Postępowanie zabezpieczające*, red. Tadeusz Ereciński, Andrzej Jakubecki (Warszawa: Wolters Kluwer, 2016, Lex/el.).

³² Duda, „Termin upadku zabezpieczenia roszczenia pieniężnego zabezpieczonego poprzez obciążenie nieruchomości obowiązanego hipoteką przymusową”, 52-53.

³³ Zedler, „Upadek zabezpieczenia”, 939-941.

podlegało zabezpieczeniu. Wyrażana jest wątpliwość, czy sąd może postanowić o skróceniu miesięcznego terminu upadku zabezpieczenia^[34]. Z samej treści przepisu wynika możliwość wydania przez sąd postanowienia, które skróci wskazany termin. Dokonując wykładni literalnej przytoczonego przepisu, należy wykonywać, że sąd może albo przedłużyć wskazany termin, albo może go skrócić^[35].

W orzecznictwie wskazuje się, że upadek zabezpieczenia roszczenia pieniężnego następuje w terminie określonym w art. 754¹ k.p.c., liczącym od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego to roszczenie, chyba że sąd postanowi inaczej^[36]. Nadto podkreśla się, że art. 754¹ k.p.c. znajduje zastosowanie również w przypadku zabezpieczenia roszczenia pieniężnego dokonanego w oparciu o nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym, który zgodnie z dyspozycją art. 492 § 1 zd. pierwsze k.p.c., z chwilą wydania stanowi tytuł zabezpieczenia, wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności^[37].

Sąd może postanowić o przedłużeniu na czas oznaczony okresu obowiązywania zabezpieczenia. Ustawodawca nie wskazał przesłanek uzasadniających wydanie takiego postanowienia. Zwraca się uwagę, że takie utrzymanie zabezpieczenia jest możliwe w sytuacji, gdy czynności podjęte przez uprawnionego nie pozwolą mu jednak wszcząć egzekucji w terminie z przyczyn od niego niezależnych^[38]. Nadto możliwość wydania postanowienia, z mocy którego upadek zabezpieczenia, pomimo upływu terminu, nie nastąpi, dotyczy zarówno § 1, jak i § 2 art. 754¹ k.p.c.^[39]. Wyznaczenie przez sąd innego terminu upadku zabezpieczenia będzie aktualne najczęściej wtedy, gdy uprawniony mimo uzyskania orzeczenia uwzględniającego zabezpieczone roszczenie nie może być zaspokojony, np. w przypadku zasądzenia przyszłych powtarzających się świadczeń (art. 190 k.p.c.),

³⁴ Ibidem, 940–941.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Uchwała SN z 18 października 2013 r., III CZP 64/13, OSNC 2014/7–8, poz. 70; z glosą S. Dudy; Pal. 2014/1–2, s. 177 z omówieniem Z. Strusa, Przegląd orzecznictwa; Pal. 2014/3–4, s. 177

³⁷ Tak m.in. postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 5 grudnia 2012 r., I ACz 2139/12, niepubl.; postanowienie SA w Krakowie z dnia 3 marca 2015 r., I ACz 337/15, niepubl., postanowienie SA w Krakowie z dnia 16 lipca 2014 r., I ACz 1219/14, niepubl.; postanowienie SA w Poznaniu z dnia 9 kwietnia 2014 r., I ACz 480/14, niepubl. oraz postanowienie z dnia 10 grudnia 2014 r., I ACz 1962/14, niepubl.

³⁸ Drabik, „Komentarz do art. 754¹”.

³⁹ Muliński Maciej w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II, red. Janusz Jankowski, C.H. Beck, Warszawa 2019, Legalis.

rozłożenia świadczenia na raty (art. 320 k.p.c.), rozłożenia na raty albo odroczenia terminu spłat i dopłat w sprawach działowych (art. 623, 688, 567 § 3 k.p.c. w zw. z art. 212 § 3 i art. 216 § 3 k.c.). Są to roszczenia o świadczenie, którego termin spełnienia w chwili orzekania jeszcze nie nastąpił (art. 730 § 2 zd. 2 k.p.c.)^[40].

W literaturze wskazuje się na różne stanowiska odnośnie terminu określonego w art. 754¹ § 1 k.p.c. – tj. że zabezpieczenie upada *ex lege* w terminie miesiąca od dnia uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego podlegające zabezpieczeniu roszczenie, niezależnie od jakichkolwiek czynności faktycznych i prawnych podjętych przez uprawnionego lub że skutek przewidziany w art. 754¹ § 1 k.p.c. nie nastąpi, jeżeli wierzyciel w terminie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie złoży wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego z przedmiotu zabezpieczenia, co zakłada względny charakter terminu upadku zabezpieczenia, co odpowiada intencjom racjonalnego prawodawcy.^[41]

Zbigniew Woźniak przyjmuje, że przepis art. 754¹ § 1 k.p.c. ma bezwzględny charakter, a miesięczny termin ma wystarczyć uprawnionemu, by na podstawie orzeczenia, w którym uwzględniono roszczenie, wszczął on postępowanie, mające na celu wykonanie orzeczenia z wykorzystaniem udzielonego zabezpieczenia^[42]. Niezależnie od tego, czy uprawniony skierował w terminie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego powództwo wniosek o wszczęcie egzekucji z nieruchomości, czy też nie, hipoteka i tak upadnie w toku postępowania egzekucyjnego. W związku z tym postanowienie o upadku udzielonego wcześniej zabezpieczenia ma jedynie deklaratoryjny charakter, gdyż jest tylko potwierdzeniem upadku zabezpieczenia z mocy prawa, a orzekanie sądu przy wydawaniu takiego postanowienia powinna zatem ograniczyć się jedynie do zbadania, czy minął miesięczny termin od uprawomocnienia się przedmiotowego roszczenia^[43]. Maciel Muliński i Przemysław Jadłowski wskazują, że jeżeli został wszczęty etap wykonawczy postępowania zabezpieczającego, ulega on, w następstwie upadku zabezpieczenia, umorzeniu na wniosek

⁴⁰ Józef Jagieła, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV, *Komentarz. Art. 730–10951*, red. Andrzej Marciniak (Warszawa: C.H. Beck, 2020, Legalis).

⁴¹ Radziwoń, „Termin upadku zabezpieczenia z art. 754 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego”, 163.

⁴² Woźniak, „Komentarz do art. 754¹”.

⁴³ Radziwoń, „Termin upadku zabezpieczenia z art. 754 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego”, 163.

obowiązane (art. 825 pkt 2). Obowiązany powinien dołączyć do wniosku postanowienie stwierdzające upadek zabezpieczenia^[44]. Ewa Stefańska podkreśla, że doprowadzenie przez uprawnionego do wszczęcia postępowania egzekucyjnego w ciągu miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie pozostaje bez wpływu na późniejszy upadek zabezpieczenia. Jedynym sposobem na zapobieżenie negatywnym skutkom upadku powinno być podjęcie przez wierzyciela dalszych czynności, które zmierzają do wszczęcia postępowania egzekucyjnego na podstawie uzyskanego tytułu wykonawczego, a następnie dokonanie zajęcia nieruchomości. W przeciwnym razie zabezpieczenie upadnie z mocy prawa, bez potrzeby wydania przez sąd konstytucyjnego orzeczenia, jednak sformułowanie to nie jest doprecyzowane i może budzić wątpliwości^[45]. Dariusz Zawistowski stoi na stanowisku, że nawet wszczęcie postępowania egzekucyjnego czy przystąpienie do wykonania prawomocnego orzeczenia w inny sposób nie ma wpływu na dalsze istnienie tytułu zabezpieczającego. Dlatego uprawniony powinien w ciągu miesiąca doprowadzić do zaspokojenia zabezpieczonego wcześniej roszczenia pod rygorem jego bezwzględnego upadku^[46]. Izabela Gil podnosi, że upadek zabezpieczenia nastąpi, ale dopiero wtedy, jeżeli po upływie ustawowego terminu uprawniony nie podejmie dalszych czynności egzekucyjnych^[47]. Kinga Flaga-Gieruszyńska podkreśla, że główną cechą zabezpieczenia jest jego tymczasowość i z tego też względu ustawodawca ograniczył je miesięcznym terminem, w którym to uprawniony powinien podjąć kroki zmierzające do wykonania orzeczenia merytorycznego, tj. poprzez wszczęcie egzekucji. Dopiero bezczynność uprawnionego i, jako dalsza konsekwencja, bezskuteczny upływ tegoż terminu, doprowadzi do upadku udzielonego zabezpieczenia^[48]. Tadeusz Ereciński podkreśla znaczenie działań podjętych przez uprawnionego, gdyż jeśli uprawniony po wygraniu sprawy nie zażąda przeprowadzenia egzekucji z przedmiotu zajętego w ramach zabezpieczenia, zabezpieczenie

⁴⁴ Muliński Maciej, Jadłowski Przemysław, „Komentarz do art. 7541”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II, *Komentarz. Art. 730-1217*, red. Janusz Jankowski, Sławomir Cieślak, wyd. 4 (Warszawa. C.H. Beck, 2024).

⁴⁵ Stefańska, „Komentarz do art. 7541”.

⁴⁶ Dariusz Zawistowski, „Komentarz do art. 7541”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV, *Artykuły 730-1088*, red. Tadeusz Wiśniewski (Warszawa: Wolters, Kluwer, 2021, Lex/el).

⁴⁷ Gil, „Komentarz do art. 7541 k.p.c.”.

⁴⁸ Flaga-Gieruszyńska, „Komentarz do art. 7541”.

upada w terminie miesiąca od zakończenia postępowania w sprawie^[49]. W orzecznictwie przyjmuje się, że upadek zabezpieczenia roszczenia pieniężnego następuje w terminie określonym w art. 754¹ k.p.c., liczonym od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego to roszczenie, chyba że sąd postanowi inaczej^[50].

Utrzymanie zabezpieczenia ponad okres wskazany w art. 754¹ § 1 k.p.c. jest możliwe w sytuacji, gdy czynności podjęte przez uprawnionego nie pozwolą mu jednak wszcząć egzekucji w terminie z przyczyn od niego niezależnych. W doktrynie podnosi się, że mimo że ustawodawca nie wskazał przesłanek uzasadniających wydanie takiego postanowienia, jest to dopuszczalne jedynie w wyjątkowych sytuacjach, w szczególności gdy merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy nie daje uprawnionemu jeszcze możliwości egzekucyjnej realizacji zabezpieczonego roszczenia^[51]. Ustawodawca posługuje się sformułowaniem „jeżeli sąd inaczej nie postanowi, zabezpieczenie upada po upływie miesiąca”, co pozwala sądowi na dysponowanie czasem zabezpieczenia poprzez wydłużenie lub skrócenie ustawowego terminu, lecz także na odmienne określenie jego początku lub posłużenie się kombinacją oznaczonego przez sąd terminu i warunku, którego spełnienie się zależy od postawy uprawnionego. Sąd powinien kierować się w tej mierze efektywnością zabezpieczenia, ogólną klauzulą zawartą w art. 730¹ § 3 k.p.c. oraz prowizorycznym (tymczasowym) charakterem procesowego zabezpieczenia roszczeń^[52].

Sąd powinien dokonać oceny, czy w okolicznościach danej sprawy żądanie stwierdzenia upadku zabezpieczenia jest rzeczywiście usprawiedliwione^[53]. W orzecznictwie sądów powszechnych najczęściej wyrażany jest pogląd traktujący upadek zabezpieczenia w sposób bezwzględny, następujący z mocy prawa, a uwarunkowany jedynie czynnikiem upływu czasu. W postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Krakowie, w którym zaznaczono, że art. 754¹ § 1 k.p.c. stanowi o upadku zabezpieczenia z mocy prawa w miesięcznym terminie od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, nie czyniąc wyjątku w sytuacji, gdy jest ono zabezpieczone

⁴⁹ Tadeusz Ereciński, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV, *Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające*, red. Tadeusz Ereciński (Warszawa: Wolters Kluwer, 2016, Lex/el.).

⁵⁰ Uchwała SN z 18.10.2013 r., III CZP 64/13, OSNC 2014/7–8, poz. 70

⁵¹ Stefańska, „Komentarz do art. 754¹”; Drabik, „Komentarz do art. 754¹”.

⁵² Postanowienie SN z dnia 24 listopada 2016 r., V CZ 86/16, OSNC 2017 nr 4, poz. 50.

⁵³ Postanowienie SA w Krakowie z 11 kwietnia 2018 r., I AGz 191/18, Legalis.

hipoteką przymusową, a rozbieżności wyrażane w doktrynie mogą być jedynie podstawą do sformułowania postulatów *de lege ferenda*^[54]. Judykatura podkreśla, że wraz z momentem prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy odpadają te przyczyny, które są podstawą zabezpieczenia roszczenia, ponieważ ochronę prawną gwarantuje uprawnionemu prawomocne orzeczenie sądu, a samo zabezpieczenie upada z mocy prawa w terminie miesięcznym^[55]. Upadek zabezpieczenia następuje z mocy prawa i nie wymaga wydania przez sąd konstytucyjnego orzeczenia. Postanowienie stwierdzające upadek zabezpieczenia ma charakter wyłącznie deklaracyjny, a zatem zabezpieczenie upada nawet pomimo niewydania postanowienia^[56].

W związku z odmienną wykładnią tej regulacji należy zwrócić uwagę na możliwość zastosowania dwojakiej wykładni i argumenty za tym przemawiające.

Możliwe jest dokonanie wykładni językowej wskazującej, że jedynie w wyraźnie wskazanych przez ustawodawcę przypadkach, tj. w których udzielono zabezpieczenia przy zastosowaniu art. 747 pkt 1 lub 6 k.p.c. Oznaczałoby to ograniczenie zmiany przez sąd terminu upadku zabezpieczenia do sposobów zabezpieczenia wskazanych w art. 747 pkt 2-5 k.p.c. Po pierwsze można założyć, że również w razie zabezpieczenia roszczenia w jeden ze sposobów wskazanych w art. 747 pkt 1 i 6 k.p.c. może dojść do sytuacji, w której uprawniony, pomimo uzyskania orzeczenia uwzględniającego zabezpieczone roszczenie, nie może być zaspokojony. Upadek zabezpieczenia w terminie wskazanym ściśle w art. 754¹ § 2 k.p.c. niweczyłby cel udzielenia uprawnionemu tymczasowej ochrony prawnej, co byłoby sprzeczne z konstytucyjnymi regulacjami, tj. art. 64 ust. 1 w zw. art. 31 ust. 3 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP gwarantującymi ochronę praw majątkowych i prawo do sądu. Wykładnia literalna art. 754¹ § 2 k.p.c., nieuwzględniająca podstawowej funkcji postępowania zabezpieczającego, wydaje się niezasadna. Jednocześnie trzeba mieć na uwadze zróżnicowanie stopnia ingerencji w sfery praw obowiązanego w przypadku dokonania zabezpieczenia na podstawie art. 747 pkt 2, 3, 4 lub 5 k.p.c. oraz na podstawie art. 747 pkt 1 lub 6 k.p.c. Zabezpieczenia dokonane w oparciu o art. 747

⁵⁴ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 17 kwietnia 2013 r., I ACz 727/13, OSP 2014.

⁵⁵ Postanowienie Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 6 maja 2014 r., II Cz 386/14, OSP 2014; postanowienie SA w Rzeszowie z dnia 28 marca 2014 r., I ACz 139/14, OSP 2014.

⁵⁶ Postanowienie SO w Szczecinie z 8 sierpnia 2016 r., VIII Gz 176/16, Legalis.

pkt 2-5 k.p.c. nie skutkują pozbawieniem obowiązanej władania rzeczą, na której ustanowione jest zabezpieczenie, a zatem i normalnego z niej korzystania. Wynika to z tego, że sposoby zabezpieczenia roszczeń pieniężnych przewidziane w art. 747 pkt 2, 3, 4 i 5 k.p.c. nie prowadzą do zajęcia nieruchomości, spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, statku lub statku w budowie, lecz do powstania na nich ograniczonego prawa rzeczowego dającego uprawnionemu pierwszeństwo zaspokojenia z obciążonej nim rzeczy lub prawa względnie do zobligowania obowiązanej, by powstrzymała się od rozporządzenia prawem, z którego uprawniony może się zaspokoić. Wskazane sposoby zabezpieczenia mają tę wspólną cechę, że ich wykonanie sprowadza się do dokonania pierwszych czynności egzekucyjnych (art. 747 pkt 1) albo w swej treści są zbieżne ze sposobem egzekucji (art. 747 pkt 6)^[57]. Jak wskazuje Feliks Zedler, w przypadku zabezpieczenia polegającego na zajęciu ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku bankowego albo innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego, albo ustanowienia zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązanej, albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią, albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązanej uprawniony powinien złożyć wniosek o dalsze prowadzenie egzekucji^[58]. W sytuacji natomiast, w której zabezpieczenie nie polegało na antycypacji pierwszego etapu egzekucji, jak np. ustanowienie hipoteki przymusowej, hipoteki morskiej czy zakazie zbywania nieruchomości (art. 747 pkt. 2, 3, 4 k.p.c.), wystarczy wniosek o wszczęcie egzekucji do nieruchomości (i odpowiednio statku), na której ustawiono hipotekę albo którą objęto zakazem zbywania. Takie działania uprawnionego nie doprowadzą jednak do upadku zabezpieczenia tylko wtedy, gdy dokonane zostaną w sposób prawnie skuteczny, tj. gdy wniosek zostanie złożony w przepisanej formie i należycie opłacony oraz do wniosku zostanie dołączony tytuł wykonawczy wydany w oparciu o prawomocne orzeczenie zasądzające zabezpieczone roszczenie^[59].

Wykładnia systemowa wiążąca się z realizacją celu ustanowionego postępowania i regulacji dotyczącej upadku zabezpieczenia prowadzić może do przyjęcia, że przepis art. 754¹ § 2 k.p.c. skraca termin upadku zabezpieczenia w stosunku do ogólnego wynikającego z art. 754¹ § 1 k.p.c., oraz że na podstawie art. 754¹ § 2 w zw. z § 1 k.p.c. możliwe jest określenie przez

⁵⁷ Stefańska, „Komentarz do art. 754¹”.

⁵⁸ Zedler, „Upadek zabezpieczenia”, 940.

⁵⁹ Ibidem.

sąd innego niż miesięczny termin upadku zabezpieczenia dokonanego przy zastosowaniu art. 747 pkt 1 lub 6 k.p.c. Niezależnie od stopnia dolegliwości zastosowanego sposobu zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, nadrzędny charakter ma potrzeba osiągnięcia celów postępowania zabezpieczającego oraz konieczność zapewnienia uprawnionemu ochrony jego praw podmiotowych i prawa do sądu. Skoro na podstawie art. 747 pkt 1 lub 6 k.p.c. można uprawnionemu udzielić ochrony jego roszczeń pieniężnych, dolegliwej dla obowiązanego, w toku postępowania, a nawet przed jego wszczęciem (art. 730 § 2 zd. pierwsze k.p.c.), jedynie po uprawdopodobnieniu przez uprawnionego zabezpieczonego roszczenia (art. 730¹ k.p.c.), możliwe jest także dalsze udzielenie uprawnionemu ochrony, skoro jego roszczenie pieniężne jest już potwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu (art. 365 § 1 k.p.c.). Dodatkowo w każdym z przypadków zabezpieczenia wskazanych w art. 747 k.p.c. tymczasowej ochronie podlega to samo dobro prawne jakim jest roszczenie pieniężne uprawnionego. Analogiczną sytuację można wskazać w przypadku wskazanych w art. 96 ust. 1 pkt 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych podmiotów podlegających zwolnieniu ustawowemu od ponoszenia kosztów sądowych wprost obok strony dochodzącej roszczeń alimentacyjnych – strony pozwanej o obniżenie alimentów, pomijając natomiast, przynajmniej w warstwie werbalnej, stronę pozwaną w sprawach o ustalenie nieistnienia obowiązku alimentacyjnego, określanym niekiedy niezbyt precyzyjnie jako sprawy o uchylenie lub wygaśnięcie tego obowiązku. Jak podkreśla Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z 26 lutego 2015 r., w sprawie o ustalenie nieistnienia obowiązku alimentacyjnego pozwany nie ma obowiązku uiszczenia kosztów sądowych odnosząc się do wykładni systemowej i logicznej^[60]. W uzasadnieniu SN wskazuje:

tej stylizacji – w świetle przedstawionych argumentów aksjologicznych, systemowych i funkcjonalnych – nie można jednak przypisywać decydującego znaczenia, jest bowiem oczywiste, że wszystkie te argumenty w jednakowym stopniu przemawiają za objęciem ustawowym zwolnieniem od ponoszenia kosztów sądowych również osób uprawnionych do alimentów, przeciwko którym wytoczono powództwo o ustalenie nieistnienia obowiązku alimentacyjnego^[61].

⁶⁰ Uchwała SN(7) z 26 lutego 2015 r., III CZP 110/14, OSNC 2016, nr 1, poz. 3.

⁶¹ Uzasadnienie uchwały z dnia 26 lutego 2015 r., III CZP 110/14, OSNC 2016/1/3.

Jak wskazano, brak jest zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie jednomyślności co do dopuszczalności zmiany terminu upadku zabezpieczenia. Odnosząc się do funkcji postępowania, jego celu i właściwego pojmowania znaczenia art. 754¹ k.p.c. należy wyklądać systemowo. Co ciekawe, w literaturze wskazano, że:

historia art. 754¹ § 1 k.p.c. doskonale obrazuje to, do czego prowadzi wyłącznie wykładnia literalna w prawie cywilnym. Nieodwołanie się do funkcjonalnej, systemowej i historycznej metody interpretacji doprowadziło sądy do wyinterpretowania z przepisu normy prawnej sprzecznej z ustawą zasadniczą. Mimo że przepis od początku swojego obowiązywania mógł być interpretowany w zgodzie z Konstytucją, to jednak z uwagi na odmienną jego interpretację przez sądy go stosujące, interwencja Trybunału Konstytucyjnego była niezbędna^[62].

4 | Wzajemny stosunek art. 754¹ § 1 do art. 754¹ § 2 k.p.c.

Wskazując na cel istnienia terminu z art. 754¹ § 1 k.p.c. oraz jego skutki, pozytywne bądź negatywne, zarówno dla obowiązane go, jak i dla uprawnionego, i abstrahując od długości terminu upadku zabezpieczenia, należy wskazać, że termin ten ma głównie służyć ponagleniu uprawnionego do podejmowania czynności mających na celu realizację orzeczenia zasądzonego zabezpieczone roszczenie^[63]. W odróżnieniu od przepisu art. 754¹ § 2 k.p.c., w § 1 k.p.c. termin prowadzący do upadku zabezpieczenia jest bezwzględny i nie jest uzależniony od podjęcia czy też niepodjęcia działań uprawnionego zmierzających do realizacji przez niego swojego prawa podmiotowego wynikającego z zasądzenia roszczenia^[64].

⁶² Michał Kućka, „Upadek zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej, czyli o interpretacji art. 754 § 1 k.p.c.” *Transformacja Prawa Prywatnego*, nr 1 (2019): 53.

⁶³ Romańska Marta, Leśniak Olga, *Postępowanie zabezpieczające*. Legalis.

⁶⁴ Duda, „Termin upadku zabezpieczenia roszczenia pieniężnego zabezpieczonego poprzez obciążenie nieruchomości obowiązane go hipoteką przymusową”, 55.

W literaturze dopuszcza się możliwość oznaczenia innego terminu upadku zabezpieczenia także w odniesieniu do spraw, o których mowa w art. 754¹ § 2 k.p.c.^[65]. Zauważa się w szczególności, że w przypadku gdy termin przewidziany na potrzeby zgłoszenia wniosku o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych okaże się zbyt krótki, uprawniony może wystąpić do sądu o wyznaczenie innego terminu niż przewidziany w przepisie art. 754¹ § 2 k.p.c.^[66]. Decyzja w przedmiocie określenia innego terminu upadku zabezpieczenia należy jednak zawsze do sądu, przy czym przepisy procedury cywilnej nie zawierają żadnych wskazówek, jakimi okolicznościami powinien kierować się sąd wyznaczający inny termin upadku zabezpieczenia^[67]. W literaturze podkreśla się, że jest to dopuszczalne jedynie w wyjątkowych sytuacjach, w szczególności gdy merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy nie daje uprawnionemu jeszcze możliwości egzekucyjnej realizacji zabezpieczonego roszczenia (np. z uwagi na jego niewymagalność)^[68] oraz że sąd powinien mieć na uwadze, aby bez uzasadnionych przyczyn nie przedłużać okresu obowiązywania zabezpieczenia, które ze swej natury ma tymczasowy charakter^[69]. Wydaje się, że ustawodawca w art. 754¹ § 2 k.p.c. zawarł regulację o charakterze szczególnym w stosunku do tej zawartej w art. 754¹ § 1 k.p.c.^[70]. Możliwość wydania postanowienia, z mocy którego upadek zabezpieczenia, pomimo upływu terminu, nie nastąpi, dotyczy zarówno § 1, jak i § 2 art. 754¹ k.p.c.^[71]. Natomiast Mateusz Golak zwraca uwagę, że artykuł 754¹ § 2 k.p.c. należy traktować jako *lex specialis* w stosunku do art. 754¹ § 1 k.p.c. jedynie w zakresie unormowanym w tym pierwszym przepisie. Sąd może kilkakrotnie oznaczać termin upadku zabezpieczenia na tej podstawie prawnej^[72].

W orzecznictwie traktuje się art. 754¹ § 2 k.p.c. jako wyjątek od reguł wskazanych w art. 754¹ § 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny w Krakowie wskazuje,

⁶⁵ Jagieła, „Komentarz do art. 754¹”.

⁶⁶ Ibidem.

⁶⁷ Anna Kościółek, „Upadek zabezpieczenia roszczeń pieniężnych w świetle zmian mających na celu ułatwienie dochodzenia wierzytelności” *Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały*, nr 2 (2017): 133.

⁶⁸ Stefańska, „Komentarz do art. 754¹”.

⁶⁹ Jakubecki, „Postępowanie zabezpieczające jako przejaw tymczasowej ochrony prawnej (cele postępowania zabezpieczającego)”.

⁷⁰ Flaga-Gieruszyńska, „Komentarz do art. 754¹”.

⁷¹ Muliński Maciej w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*; Drabik, „Komentarz do art. 754¹”.

⁷² Mateusz Golak, *Upadek zabezpieczenia w postępowaniu cywilnym* (Sopot: Currenda, 2020, Legalis).

że wyjątek od tej reguły został ustanowiony w art. 754¹ § 2 k.p.c., jednak dotyczy on wyłącznie zabezpieczenia udzielonego przy zastosowaniu art. 747 pkt 1 lub pkt 6 k.p.c., a zatem nie dotyczy zabezpieczenia roszczenia pieniężnego przez obciążenie nieruchomości obowiązanej hipoteką przymusową, o którym to sposobie zabezpieczenia stanowi art. 747 pkt 2 k.p.c. Nadto podkreślił, że upadek zabezpieczenia następuje z mocy prawa, a przewidziane przez art. 754¹ § 3 k.p.c. postanowienie ma jedynie charakter deklaratoryjny. Treść powołanych przepisów wskazuje, że ustawodawca nie uczynił wyjątku od zasady upadku zabezpieczenia po upływie terminu miesięcznego dla zabezpieczenia polegającego na ustanowieniu hipoteki przymusowej na nieruchomości obowiązanej. W konsekwencji, w przeciwieństwie do sposobów zabezpieczenia wymienionych a art. 747 pkt 1 i pkt 6 k.p.c., złożenie wniosku przez uprawnionego o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych nie zapobiega upadkowi zabezpieczenia^[73].

5 | Termin wnioskowania o zmianę terminu upadku zabezpieczenia

W literaturze nie ma wyraźnego odniesienia się co do momentu początkowego wnioskowania o zmianę terminu upadku zabezpieczenia, zwłaszcza odnośnie do art. 754¹ § 2 k.p.c. Zgodnie z art. 754¹ § 1 k.p.c. sąd może zmienić termin lub rozpoznać wniosek o określenie innego terminu upadku zabezpieczenia do chwili upadku zabezpieczenia^[74]. Okres zabezpieczenia może zostać przedłużony już w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia albo w każdym czasie po wydaniu tego postanowienia, nie później jednak niż do chwili, gdy zabezpieczenie upadnie^[75].

Z regulacji tej nie wynika przy tym, aby możliwość orzekania przez sąd o terminie, na jaki udziela zabezpieczenia, była ograniczona wyłącznie

⁷³ Postanowienie SA w Krakowie z 12.05.2016 r., I ACz 780/16, LEX nr 2044343.

⁷⁴ Jagieła, „Komentarz do art. 754¹”; Zawistowski, „Komentarz do art. 754¹”; Flaga-Gieruszyńska Kinga w: *Terminy procesowe w postępowaniu cywilnym. Skutki uchybienia i przywrócenie terminu. Komentarz praktyczny z orzecznictwem i przykładami. Wzory pism procesowych*, red. Kinga Flaga-Gieruszyńska (Warszawa: C.H. Beck, 2016, Legalis).

⁷⁵ Misztal-Konecka, „Upadek zabezpieczenia”.

do momentu wydawania postanowienia o zabezpieczeniu. Należy zatem przyjąć, że do chwili upadku zabezpieczenia sąd może rozpoznać wniosek o określenie innego terminu upadku zabezpieczenia, a wydane w tym zakresie orzeczenie należałoby traktować jako zmianę postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia^[76].

W orzecznictwie podkreśla się, że przepis art. 754¹ § 1 k.p.c. przewiduje możliwość określenia przez sąd postanowieniem innego niż miesięczny terminu upadku zabezpieczenia, a za utrwalone w orzecznictwie uznać można stanowisko, że stosowne przedłużenie terminu może nastąpić także odrębnym postanowieniem wydanym po udzieleniu zabezpieczenia, jeżeli wniosek o wydanie takiego postanowienia wpłynię przed upadkiem zabezpieczenia^[77]. Zwraca się uwagę, że przy wykładni art. 754¹ § 1 k.p.c. nie można odnosić się tylko do wykładni językowej tego przepisu, lecz należy uwzględnić także funkcji teże regulacji. Celem art. 754¹ k.p.c. jest utrzymanie w mocy dotychczasowych czynności zabezpieczających. Nie można bezkrytycznie zaakceptować poglądu, że szansa na pozytywne rozpatrzenie wniosku wierzyciela zależałaby np. od ilości spraw rozpoznawanych w danej chwili przez dany wydział sądu, czy też tego, czy sędzia sprawozdawca przebywa akurat na urlopie, czy na zwolnieniu.

SA w Krakowie zwrócił uwagę, że zabezpieczenie upada z mocy prawa, a postanowienie wydane na podstawie art. 754¹ § 3 k.p.c. nie kreuje tego upadku, a tylko stwierdza, że postanowienie wyznaczające inny niż przewidziany w przepisie termin upadku zabezpieczenia musi zostać wydane przed upływem tego terminu. Wydanie takiego postanowienia po dacie upadku zabezpieczenia jest niedopuszczalne, gdyż orzeczenie takie kreowałoby nowe zabezpieczenie niwecząc skutki upadku, który już nastąpił^[78]. Tylko do chwili upadku zabezpieczenia sąd może rozpoznać wniosek o określenie innego terminu upadku zabezpieczenia, a zapadłe w tym zakresie orzeczenie należałoby traktować jako zmianę postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Opisany w art. 754¹ § 1 k.p.c. upadek zabezpieczenia jest bezwarunkowy, co oznacza, że sąd może rozpoznać wniosek o określenie innego terminu upadku zabezpieczenia do chwili upadku

⁷⁶ Zawistowski, „Komentarz do art. 754¹”.

⁷⁷ Postanowienie SA w Krakowie z 12.05.2016 r., I ACz 780/16, LEX nr 2044343; postanowienie SO w Bydgoszczy z dnia 17 listopada 2017 r., VIII Gz 177/17, niepubl.

⁷⁸ Postanowienie SA w Krakowie z 17.04.2013 r., I ACz 727/13, LEX nr 1416024; tak też oraz SO w Rzeszowie w postanowieniu z dnia 21 czerwca 2017 r., VI GCo 50/17, niepubl.

zabezpieczenia^[79]. Z wypowiedzi przytoczonych w judykaturze sądów powszechnych można wysnuć wniosek, że nawet uprawniony działający z należytą dbałością o ochronę swoich interesów uzależniony jest od sprawności sądu w rozpoznaniu jego wniosku o zmiany terminu upadku zabezpieczenia.

Dokonując jednocześnie wykładni językowej art. 754¹ § 1 i 2 k.p.c. wydaje się, że nie jest możliwe określenie przez sąd dłuższego terminu upadku zabezpieczenia po jego upływie, gdyż w regulacji tej mowa jest o upadku zabezpieczenia w określonym terminie, jeżeli sąd inaczej nie postanowi, co oznacza, że postanowienie określające inny termin upadku zabezpieczenia musi być wydane, gdy istnieje jeszcze samo zabezpieczenie, bowiem w jego braku nie ma substratu zmiany. Należy mieć także na uwadze cel art. 754¹ § 1 i 2 k.p.c., który pozwala wierzycielowi zapobiec negatywnemu skutkowi upływu określonych w nich terminów w postaci upadku zabezpieczenia. Aby zapobiec negatywnym konsekwencjom upadku zabezpieczenia, wierzyciel powinien przed upływem terminu od nastąpienia opisanych wyżej zdarzeń złożyć wniosek o dokonanie czynności egzekucyjnych (§ 1) lub wnieść o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych (§ 2)^[80]. Nie wiąże zaś skutku niweczącego upadek zabezpieczenia (czy też zawieszenia biegu terminu upadku zabezpieczenia, jego przerwy lub wstrzymania jego zakończenia) ze złożeniem przez uprawnionego wniosku o zmiany terminu upadku zabezpieczenia.

Postanowienie wskazane w art. 754¹ § 3 k.p.c. ma charakter wyłącznie deklaratoryjny. O ustaleniu innego terminu upadku zabezpieczenia sąd orzeka postanowieniem., ale przepis art. 754¹ § 1 k.p.c. nie precyzuje, kiedy takie postanowienie może być wydane. W związku z tym przyjąć należy, że można je wydać w toku sprawy, a także już po uprawomocnieniu się orzeczenia rozstrzygającego merytorycznie^[81]. Upadek zabezpieczenia w całości albo w części następuje bowiem z mocy prawa. Oznacza to, że ewentualne uwzględnienie przez sąd, po upadku zabezpieczenia, wniosku uprawnionego o zmiany terminu tego upadku, musiałoby przywracać skutki zabezpieczenia z datą wydania postanowienia i postanowienie sądu ingerowałoby nie tylko w sferę praw i obowiązków uczestników

⁷⁹ Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 grudnia 2014 r., I ACz 1962/14, LEX nr 1563575; postanowienie SO w Bydgoszczy z 17.11.2017 r., VIII Gz 177/17, LEX nr 2403274.

⁸⁰ Stefańska, „Komentarz do art. 754¹”.

⁸¹ Zedler, „Upadek zabezpieczenia”, 941.

postępowania zabezpieczającego, ale też osób trzecich. Stąd wydaje się niedopuszczalne przedłużenie tego terminu postanowieniem wydanym po upadku zabezpieczenia.

6 | Konkluzje

Mając przede wszystkim na uwadze cel postępowania zabezpieczającego, należy podkreślić, że służy ono udzieleniu natychmiastowej, ale jednak tymczasowej ochrony prawnej po to, by całe postępowanie w sprawie mogło osiągnąć swój cel, zaś ochrona ta jest ograniczona w czasie. Regulacja zawarta w art. 754¹ k.p.c. jest przejawem obowiązywania minimalnej uciążliwości zabezpieczenia, gdyż zapobiega bezzasadnemu utrzymywaniu w mocy zabezpieczenia w sytuacji, gdy roszczenie uprawnionego zostało prawomocnie uwzględnione w postępowaniu rozpoznawczym, a zatem może on już podjąć czynności zmierzające bezpośrednio do zaspokojenia tego roszczenia. Ustawodawca wyznaczył uprawnionemu termin do podjęcia takich czynności, przy czym jest on liczony od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie albo od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu środka zaskarżenia wniesionego przez obowiązującego od tego orzeczenia.

Wskazując na regulację zawartą w art. 754¹ § 1 i 2 k.p.c. możliwe jest przyjęcie bądź wykładni literalnej, bądź systemowej, jednak, jak zostało wskazane, należy mieć na uwadze cel postępowania zabezpieczającego. Jednocześnie w literaturze zwraca się uwagę, że art. 754¹ k.p.c. jest unormowaniem zredagowanym w sposób nadmiernie rozbudowany i kazuistyczny^[82].

Celem artykułu 754¹ k.p.c. jest utrzymanie w mocy dotychczasowych czynności zabezpieczających i regulacja ta w poprzednio obowiązującym brzmieniu przewidywała bardzo krótkie terminy upadku zabezpieczenia. Zmiany art. 754¹ k.p.c. dokonywane nowelizacjami kodeksu postępowania cywilnego dążą w szczególności do wydłużenia terminów, po upływie których następuje upadek zabezpieczenia roszczeń pieniężnych po prawomocnym zakończeniu postępowania, co ma zapobiegać przypadkom upadku zabezpieczenia z mocy prawa jeszcze przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego, a jednocześnie zapewnia lepszą ochronę wierzycielowi,

⁸² Muliński, „Upadek zabezpieczenia”, 162.

gwarantując mu dłuższy niż dotychczas okres na złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji lub wniosku o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych, który nie jest zależny od decyzji sądu. Jednocześnie aktualna pozostaje możliwość wnioskowania o wyznaczenie terminu dłuższego niż określony w art. 754¹ § 1 lub 2 k.p.c. W literaturze dopuszcza się możliwość oznaczenia innego terminu upadku zabezpieczenia także w odniesieniu do spraw, o których mowa w art. 754¹ § 2 k.p.c. Zauważa się w szczególności, że w przypadku gdy termin przewidziany na potrzeby zgłoszenia wniosku o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych okaże się zbyt krótki, uprawniony może wystąpić do sądu o wyznaczenie innego terminu niż przewidziany w przepisie art. 754¹ § 2 k.p.c. Jednocześnie ustawodawca nie wskazał terminu, w jakim można domagać się takiego przedłużenia, jednak ze względu na ochronę uczestników postępowania i ich praw można przyjąć, że dopuszczalność wnioskowania w tym przedmiocie uzależniona jest od istnienia zabezpieczenia.

Sądowi Najwyższemu zostało przedstawione zagadnienie prawne, czy na podstawie art. 754¹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 754¹ § 1 k.p.c. dopuszczalna jest zmiana przez sąd terminu upadku zabezpieczenia, polegającego na zajęciu wierzytelności obowiązanego z rachunku bankowego (art. 747 pkt 1 k.p.c.), postanowieniem wydanym po upływie miesięcznego terminu od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, jeśli uprawniony złożył wniosek o zmiany tego terminu przed jego upływem? Sąd Najwyższy w uchwale z 13 stycznia 2022 r. przyjął, że na podstawie art. 754¹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 754¹ § 1 k.p.c. dopuszczalna jest zmiana terminu upadku zabezpieczenia przez zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego (art. 747 pkt 1 k.p.c.), postanowieniem wydanym przez sąd po upływie miesięcznego terminu od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, jeśli uprawniony złożył wniosek o zmianę terminu przed jego upływem^[83]. W uzasadnieniu podkreślono, że przedłużenie trwania zabezpieczenia może nastąpić w orzeczeniu wydanym po udzieleniu zabezpieczenia, o ile wniosek o wydanie takiego postanowienia zostanie złożony przed upadkiem zabezpieczenia, z tym jednak zastrzeżeniem, że możliwość złożenia wniosku jest uzależniona od istnienia zabezpieczenia^[84]. Natomiast w uchwale z 23 października 2024 r. Sąd Najwyższy odnosząc się do terminu

⁸³ Uchwała SN z 13.01.2022 r., III CZP 65/22, LEX nr 3287670.

⁸⁴ Zob. szerzej Marcin Dziurda, „Zmiana terminu upadku zabezpieczenia”, [w:] *Studia i Analizy Sądu Najwyższego. Przegląd Orzecznictwa za rok 2022*, red. Jacek Kosonoga (Warszawa: Dom Wydawniczy „Elipsa” 2023), 198.

zabezpieczenia wskazał, że termin upadku zabezpieczenia hipotecznego na nieruchomości dłużnika (art. 754¹ § 1 k.p.c.) nie biegnie, gdy na podstawie art. 312 ust. 4 Prawa restrukturyzacyjnego niedopuszczalne jest skierowanie egzekucji do majątku dłużnika^[85].

Bibliografia

- Barczewski Jacek, „Zmiana, uchylenie i upadek zabezpieczenia”, [w:] *Rozstrzygnięcia sądowe w postępowaniu cywilnym*, red. Maciej Rzewuski. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021, Lex/el.
- Drabik Marcin, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Art. 506-1217, t. II, red. Tomasz Szanciło. Warszawa: C.H. Beck, 2019, Legalis.
- Duda Sławomir, „Termin upadku zabezpieczenia roszczenia pieniężnego zabezpieczonego poprzez obciążenie nieruchomości obowiązanego hipoteką przymusową” *Palestra*, nr 4 (2016): 52-60.
- Dziurda Marcin, „Zmiana terminu upadku zabezpieczenia”, [w:] *Studia i Analizy Sądu Najwyższego. Przegląd Orzecznictwa za rok 2022*, red. Jacek Kosonoga. 198. Warszawa: Dom Wydawniczy „Elipsa” 2023.
- Ereciński Tadeusz, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV, *Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające*, red. Tadeusz Ereciński. Warszawa: Wolters Kluwer, 2016, Lex/el.
- Flaga-Gieruszyńska Kinga, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] Flaga-Gieruszyńska Kinga, Zieliński Andrzej, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, wyd. 10. Warszawa: C.H. Beck, 2019, Legalis.
- Gil Izabela, „Komentarz do art. 754¹ k.p.c.”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. Elwira Marszałkowska-Krześ. Warszawa: C.H. Beck, 2024, Legalis.
- Golak Mateusz, *Upadek zabezpieczenia w postępowaniu cywilnym*. Sopot: Currenda, 2020, Legalis.
- Iżykowski Michał, „Zmiana i uchylenie zarządzenia tymczasowego” *Nowe Prawo*, nr 7-8 (1982): 127-146.
- Jagięła Józef, *Tymczasowa ochrona prawna w postępowaniu cywilnym*. Warszawa: C.H. Beck, 2007.

⁸⁵ Uchwała SN z 23.10.2024 r., III CZP 25/24, LEX nr 3773395.

- Jagięła Józef, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV, *Komentarz. Art. 730–10951*, red. Andrzej Marciniak. Warszawa: C.H. Beck, 2020, Legalis
- Jakubecki Andrzej, „Postępowanie zabezpieczające jako przejaw tymczasowej ochrony prawnej (cele postępowania zabezpieczającego)”, [w:] *System prawa procesowego cywilnego*, t. V, *Postępowanie zabezpieczające*, red. Andrzej Jakubecki. 71–78. Warszawa: Wolters Kluwer, 2016.
- Kłós Michał, „Upadek zabezpieczenia”, [w:] *Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych w praktyce sądowe*, red. Robert Kulski. Warszawa: C.H. Beck, 2022, Legalis.
- Korzan Kazimierz, „Zabezpieczenie roszczeń i praw w postępowaniu cywilnym (studium teoretyczno-procesowe)” *Przegląd Prawa Handlowego*, nr 3 (1992): 1–7.
- Kościółek Anna, „Upadek zabezpieczenia roszczeń pieniężnych w świetle zmian mających na celu ułatwienie dochodzenia wierzytelności” *Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały*, nr 2 (2017): 129–141.
- Kućka Michał, „Upadek zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej, czyli o interpretacji art. 754 § 1 k.p.c.” *Transformacja Prawa Prywatnego*, nr 1 (2019): 35–58.
- Miształ-Konecka Joanna, „Upadek zabezpieczenia”, [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2019, Lex/el.
- Muliński Maciej, „Upadek zabezpieczenia”, [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. System postępowania cywilnego*, t. VIII, red. Kinga Flaga-Gieruszyńska. 162–163. Warszawa: C.H. Beck, 2021.
- Muliński Maciej, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II, red. Janusz Jankowski. Warszawa: C.H. Beck, 2019, Legalis.
- Muliński Maciej, Przemysław Jadłowski, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II, *Komentarz. Art. 730–1217*, red. Janusz Jankowski, Sławomir Cieślak, wyd. 4. Warszawa. C.H. Beck, 2024.
- Pieróg Michał, „Upadek zabezpieczenia roszczeń pieniężnych — wybrane zagadnienia”, [w:] *Współczesne problemy postępowania cywilnego. Zbiór studiów*, red. Kinga Flaga-Gieruszyńska, Aleksandra Klich. 313–314. Toruń: Adam Marszałek, 2015.
- Radziwoń Marietta, „Termin upadku zabezpieczenia z art. 754 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego a ograniczenie zabezpieczonych hipoteką przymusową praw majątkowych wierzyciela”, [w:] *Tendencje prawa materialnego i procesowego cywilnego*, red. Elwira Marszałkowska-Krześ. 159–172. Wrocław: E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, 2010.
- Romańska Marta, Olga Leśniak, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*. Warszawa: C.H. Beck, 2016, Legalis.

- Stefańska Ewa, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II, Art. 478-1217, wyd. IV, red. Małgorzata Manowska. Warszawa: Wolters Kluwer, 2020, Lex.
- Studzińska Joanna, „Skutki dokonania zabezpieczenia”, [w:] *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. System postępowania cywilnego*, t. VIII, red. Kinga Flaga-Gieruszyńska. Warszawa: C.H. Beck, 2021.
- Terminy procesowe w postępowaniu cywilnym. Skutki uchybienia i przywrócenie terminu. Komentarz praktyczny z orzecnictwem i przykładami. Wzory pism procesowych*, red. Flaga-Gieruszyńska Kinga, C.H. Beck 2016, Legalis.
- Walasik Marcin, „Przyczyny upadku zabezpieczenia”, [w:] *System Prawa Procesowego Cywilnego*, t. V, *Postępowanie zabezpieczające*, red. Tadeusz Ereciński, Andrzej Jakubecki. Warszawa: Wolters Kluwer, 2016, Lex/el.
- Walasik Marcin, „Stwierdzenie upadku zabezpieczenia”, [w:] *System Prawa Procesowego Cywilnego*, t. V, *Postępowanie zabezpieczające*, red. Tadeusz Ereciński, Andrzej Jakubecki. Warszawa: Wolters Kluwer, 2016, Lex/el.
- Woźniak Zbigniew, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*. red. Jacek Gołaczyński. Warszawa: Wolters Kluwer, 2012, Lex/el.
- Zawistowski Dariusz, „Komentarz do art. 754¹”, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV, *Artykuły 730-1088*, red. Tadeusz Wiśniewski. Warszawa: Wolters, Kluwer, 2021, Lex/el.
- Zedler Feliks, „Upadek zabezpieczenia”, [w:] *Aurea praxis, aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, red. Jacek Gudowski, Karol Weitz. Warszawa: Wolters Kluwer, 2011.

